

ՄԵՐԺԱԾ ՕՐԵՆՔ

I

- Բարձրագիր լանջում բարձր սարերի
 Աղոթք է անում լուռ կանգնած մենակ
 Հին հիշատակը հին-հին դարերի —
 Քրիստոնեից միանձանց մի վանք:
- 5 Նրա սըրածայր գմբեթը քարյա
 Բարձրանում է վեր — դեպի երկինքը,
 Խաչակնքելով աշխարքի վերա
 Օրհնում է մշակի արդար քրտինքը:
 Այնտեղ խստակյաց միաբանություն
- 10 Ճգնում է միտքը աղոթքի տված,
 Անհաղորդ երկրի վայելքին ունայն,
 Մինչև որ յուր մոտ կըկանչե Աստված:
 Ձեն լսվում երբեք սուրբ հայրերի մոտ
 Մարդոց խնջույքի ուրախ երգերը,
- 15 Եվ ոչ կանացի հայացքը խանդոտ
 Հուզում է մեղքով խաղաղ սրտերը:

II

- Երեք օր առաջ վաղ առավոտյան
 Համընթաց մի սալ մոտեցավ վանքին,—
 Հեռու կողմերից ուխտավորք եկան
- 20 Երկրպագելու սրբոց մասունքին:
 Եվ դղըրդալով բարեպաշտ մարդկանց

- Առջև բացվեցան դռներն Աստծո տան,
Եվ մի ահավոր երկյուղով լցված,
Խաչակնքելով նրանք ներս մտան:
- 25 Սուրբ կամարները, սևացած արդեն,
Մի անգամ դարձյալ ծածկվեցան ծխով.
Ծխի մեջ վառվող մոմերի առջև
Ծունկ չոքած աղոթք արին երկյուղով:
Զոհը զենեցին և բաժանեցին,
- 30 Ապա սրբազան նրվերներ տարան
Այն աղոթարար միաբաններին.—
Մեղքի թողություն, օրհնություն առան
Բայց կատարվեցավ այլ մեծախորհուրդ
Ուխտ և ողջակեզ կյանքի հաշտության,
- 35 Փրկեց ականերև մահից մի հոգի,
Որ պիտի անմեղ կորչեր հավիտյան:
Ոչ արյուն թափվեց, ոչ հուր բարձրացավ,
Ոչ տեսանելի կանգնեցավ սեղան,
Հոգիները միայն անձայն խոսեցան —
- 40 Վերածնվեցավ մատաղ աբեղան.
Եվ մաշված կրճքում կրքերը մարած
Ավելի սաստիկ եռացին նորից,
Իսկ այն ընտանիքն, ուխտը կատարած,
Դուրս գնաց արդեն վանքի դռներից:

III

- 45 Մարդոց մեղքով լի շեներից հեռու,
Սուրբ անապատը գիշերվա մթնում,
Ինչպես մի հսկա, ահռելի ուրու,

- Ահա կանգնած է ահավոր, տրտում:
Նրա խցերից մեկում միայնակ
- 50 Մի երիտասարդ, տոգույն, դալկահար,
Զիթի ճրագի աղոտ լույսի տակ,
Անկողնում անքուն տանջվում էր երկար:
Հազիվ հեռացան հախուռն մտքերը,
Որ քունն աչքերին մոտ չէին թողնում,
- 55 Հազիվ ծանրացան արտևանունքները —
Քնեց արեղան յուր կոշտ անկողնում,
Եվ հանկարծ կանգնեց նրա գլխի մոտ
Լուսեղեն մարմնով մի կույս երկնածին,
Կարեկցությամբ լի, բայց սաստիկ կրքոտ,
- 60 Աշխույժ հայացքով նայեց քնածին:
Նայում էր առ ժամ և կամաց-կամաց
Հասուն, լի կուրծքը ուռչում-իջնում էր,
Կարծես՝ երեսին մեղմածուփ ալյաց
Ճերմակ փրփուրը խաղալիս լիներ:
- 65 Ապա շնորհալի և խիստ հեզանագ
Շարժվածքով ճկուն մեջքը խոնարհեց,
Եվ տաք համբույրով վարդերանգ շրթանց
Քնածի տխուր ճակատը այրեց:
Զարթնեց արեղան և զգաց հոգում
- 70 Մի ցավ, որ սաստիկ տանջում էր իրան.
Այնինչ այցելու ոգին երկնքում
Փայլատակում էր մի աստղի նման:
Դուրս նայեց տեսավ նորեկ արևը
Երկնքի ծայրը հրդեհ էր ձգել,
- 75 Նայեց աշխարքին, նայեց վերևը,
Եվ ուզեց իսկույն բոլորը գրկել...

- Փոխվեցավ այսպես վանականն անմեղ,—
 Յուր խուցը դարձավ առավել նեղլիկ,
 Եվ մեղմ աղոթքի անդորրության տեղ
- 80 Հայտնվեց հոգում անծանոթ մրրիկ:
 Ո՛վ զարմանք, արդեն սիրալի սրտով
 Մի գիշերվա մեջ կարոտել էր նա,
 Եվ ափսոսում էր, թե ինչու շուտով
 Գնացին վանքի հյուրերն երեկվա:
- 85 Կարոտել էր նա. և նրա աչքին,
 Քավության ճերմակ շապիկը հագին
 Միշտ երևում էր այն գերդաստանի
 Վայելչահասակ դուստրը գեղանի: —
 Երևում էր նա գլխակոր չոքած
- 90 Լուռ աղոթելիս սեղանի առաջ,
 Կամ այստեղ նստած, կամ այնտեղ կանգնած՝
 Թախծալի, քնքուշ դեմքով սիրատանջ:
 Ամենայն անգամ նրա տեղերին
 Մոտիկ գնալիս, կամ թե կանգնելիս
- 95 Ծնկներն ու սիրտը դողդողում էին,
 Եվ մարմնին ախորժ թմբիր էր գալիս:
 Երկար ժամերով քարացած-անշարժ
 Մի տեղ մնում էր նստած, գլխաքարշ —
 Ապրում էր մտքում երազած օրով,
- 100 Եվ ցնորմունքից ուշաբերվելով
 Հաճախ անհանգիստ նա շարչարվում էր,
 Լալիս էր ծածուկ, վանքից կորչում էր,
 Եվ կատաղում էր, որ մի մարդ չըկար՝
 Յուր ցավն սփռփեր, կամ գեթ հասկանար...

- 105 Արդեն հրեղեն գունդն արեգակի
 Ուժասպառ, հոգնած դեպի մայր թեքվեց.
 Փուլ եկավ դարձյալ սիրտն աբեղայի —
 Գիշեր է հասնում, նա տրտում երգեց.—
 «Արևը թռավ
 110 թռցրեց, տարավ
 Փայլուն շողերը.
 Խավար գիշերը
 Ծանրացավ ահա
 Դաշտերի վերա:
 115 Գերին արևի
 Գլուխը դեպի
 Արևմուտ ծռած
 Մնաց սալարած:
 Սպասում է նա,
 120 Թե երբ կերևա
 Երկնակամարից
 Արևը նորից:
 — Ա՛խ, շուտո՛վ բացվիր,
 Արև կենսածիր.
 125 Գուրգուրիր կրկին
 Արևածաղկին:
 Հեռացար և դու
 Անհայտ սիրատու.
 Բոցոտ հայացքով
 130 Լցրիր կըրակով
 Սիրտս վշտահար

Եվ քեզ հետ տարար
 Ուշքս ու միտքս...
 Մթնեց երկինքս.
 135 Ես էլ ծաղկի պես
 Սպասում եմ քեզ.—
 Ահա շվարած
 Գլուխս ծռած,
 Ես էլ եմ նայում,
 140 Քո ճամփեն պահում.
 Ծագիր դու նաև,
 Իմ հոգուս արև»:

VI

Գիշերվա մթնում նեղ լուսամուտից
 Երևում է լույսն աղոտ լամպարի.
 145 Յուր անձուկ խցում նստած է հանգիստ
 Ժիր վերակացուն հին սրբավայրի:
 Կծղել են երկայն մազ ու միրուքը
 Այն խստակրոն ծեր վանականի,
 Հանգել են աչքերն, և հեզ ծերուկը
 150 Չունի երեսին մի գիծ կենդանի:
 Արդեն չորացած երկայն մատներով
 Յուր սև համրիչի հատերն է քաշում,
 Եվ խաղաղությամբ, դրախտի հուսով
 Կյանքի մնացած ժամերը հաշվում:
 155 Մահի հարվածից նա չի սարսափում,
 Եվ բան չի խլում մահը նրանից,—
 Երկրի հետ նրան ոչինչ չի կապում,
 Ողջ սպասում է նա գերեզմանից:

VII

- Փոքրիկ դռնակը բացվեցավ,
160 Մի մեռելատիպ, բայց երիտասարդ,
Աչքերը վառված սևաշոր մտավ,
Եվ հարցրեց նրան ծերուկը հանդարտ,—

Ծեր վանահայրը

Խնչ ունես, որդյակ:

Երիտասարդ արեղան

- Հայրիկ, ներիր ինձ,
165 Այսպես տարաժամ որ քեզ մոտ եկա.
Սիրտս ուզում է դուրս թռչել տեղից...
Այլևս համբերել չըկարողացա...

Վանահայրը

Համբերություն տա թող Բարձրյալը քեզ.
Բայց ինչո՞ւ համար հուզված ես այդպես:

Արեղան

- 170 Ինձ ասա՛, հայր սուրբ, գաղտնիքը կենաց
Արդյոք օրենք է Աստծուց սահմանած...

Վանահայրը (ընդհատելով)

Այո՛, Տեր Աստված աշխարքին, որդյակ,
Ապրելու համար տվել է օրենք,
Եվ մենք սրբությամբ, ինչպես օրինակ,
175 Այն օրենքները պիտի կատարենք:

Աբեղան

Կատարենք, հայր սուրբ... ապա, երբ որ կա
հնդրում եմ Տիրոջ այն սուրբ օրենքով,
Որով ապրում են մարդիկը Նորա,
Նաև մարդկային իմ իրավունքով...

Վանահայրը (ընդհատելով)

180 Էլ ի՞նչ իրավունք... դու պաշտոնյա ես,
Մի սպասավոր Աստըծո տանը,
Պիտի տաճարի սեղանին նայես,
Աղոթես, ճգնես. այս է քո բանը.
Եվ դրա համար չես մնալ անմաս —
185 Բոլորի վարձը այնտեղ կըստանաս:

Աբեղան

Ես ծառայում եմ, և իմ պաշտոնում,
Տեսնում ես, ահա, պակասավոր չեմ,
Երկնքի վարձը չեմ արհամարհում,
Բայց միթե երկրում ես պիտի կորչեմ...

Վանահայրը

- 190 Մի մազ չի կորչիլ գլխիդ մազերից,
Մի՛ սնուցանիր սրտումդ կասկած:

Աբեղան

- Սակայն չէ՞ որ մեզ այս լեռ քարերի
Ճգնություն համար չըստեղծեց Աստված:
Իմ օրերն այստեղ տխուր են անցնում.
- 195 Վառվում է սրտումս հուրը կենսական,
Բնչու եք նրան դուք զոռով հանգցնում
Մահաշունչ գրկում խուլ առանձնության.
Կարոտ է հոգիս, թռչում է հրաթև,
Այս մենաստանի բարձրը պարսպից,
- 200 Չեմ կարող մնալ ես այսուհետև,
Եվ երբեք, մինչդեռ զրկված եմ կյանքից...

Վանահայրը

Այստեղ է կյանքը, այս սուրբ հարկի տակ.
Աղոթիր, ճգնիր, կըգտնես որդյակ:

Աբեղան

- Չէ՛, չեմ գտնում, հայր, աղոթքների մեջ
- 205 Եվ ոչ հոգեբուխ մեղեդիների,
Դարձյալ մնում է նա սաստիկ մի տենչ,
Մի տենչ անկատար, անհասանելի,
Սարսափում եմ ես.— մոտ է վտանգը —

Իմ մահն ինձանից մոտիկ է, մոտիկ.
210 Այստեղ չեմ գտնում մխիթարանքը,
Որով շնչում են, ապրում են մարդիկ:

Վանահայրը

Ուրեմն չըկա, ինչ որ ուզում ես,
Եվ այդ ցնորք է, կամ փորձությունով
Նզովյալ չարը խարբալում* է քեզ
215 Հոգի կործանող յուր պատրանքներով:

Աբեղան

Եթե նա չըկա, ոչինչ չեմ հարգում,
Ատում եմ և ինձ, իմ անձս միայնակ,
Ոչինչ չեմ գտնում այլևս աշխարքում —
Հոկ խաբեություն և անմիտ տանջանք.—
220 Թող այնուհետև քանդվի նա իսպառ,
Նրա երեսին էլ կյանք չըծաղկի,
Թող մեռնեն մարդիկ, թող ուտեն իրար...
Ես էլ չեմ խղճում այստեղ ոչ ոքի:
Սակայն չէ, նա կա. անբախտ ալևոր,
225 Կուրծքդ երևի դեռ չէ եռացել,
Մենակ է աճել հասակդ բոլոր
Եվ առանց կյանքի հանգել, ծերացել.
Բայց երբ սոսկալի առանձնություն մեջ
Ինձ պաշարում է սարսափը մահու
230 Եվ ունայնություն մտքերն հոգեմաշ

*խարբալել - վրդովել, խռովել, փորձել

Ինձ երևում են տխուր, ահարկու,
 Շուրջս չեմ գտնում փրկության նշան:
 Իսկ մահը, կարծես, չոքել է կրծքիս,
 Միմիայն խորափոս, խավար գերեզման,
 235 Միմիայն դժոխքն է երևում աչքիս,
 Նա այն ժամանակ վրա է հասնում
 Ինչպես լուսավոր շողն արևլուսի,
 Փարատում հոգուս մռայլությունը,
 Վանում մահաշունչ մտքերն մեկուսի,
 240 Կյանքի ջերմությամբ լցվում է սիրտս...
 Եվ ես զգում եմ, որ այն քաղցր ու նուրբ
 Զգացմունքով է կենդանի մարդս.
 Բայց ափսո՛ս, որ դու չըգիտես, հայր սուրբ:

Վանահայրը

Այն սուրբ հոգին է, կամ մի սուրբ հրեշտակ,
 245 Որ այցելում է, ո՛վ արժանավորդ,
 Եվ կյանքի մասին աստվածաբնակ
 Այս սուրբ տաճարում քեզ տալիս հաղորդ:

Արեղան

Օ՛, չէ՛, չէ՛, հայր սուրբ, նա չէ իջանում,
 Ինչպես սուրբ հոգին, Աստծո խորանից,
 250 Եվ ոչ հրեշտակի պաշտոն է տանում,
 Բայց ես շահ հեռու, հեռու եմ նրանից:
 Ա՛խ, նա պակաս է, նա չըկա այստեղ,
 Մերժած է անգամ նրա անունը,

Եվ ահա դատարկ, դատարկ է ահեղ
255 Օրենքի պաշտպան Աստուծո տունը:

Վանահայրը

Այդ խաղաղության թշնամին է չար,
Որ միշտ հեռու է ահիցը վանքի:

Աբեղան

Նա չար չէ, հայր, այլ միակ հաշտարարը
Մարդու և կյանքի:

Վանահայրը

260 Ապա սո՛ւրբ է նա:

Աբեղան

Սո՛ւրբ, ինչպես Աստված է և յուր օրենքը
Եվ սիրելի է, որքան և կյանքը...
Ես մեղք չեմ անում, հավատա հայրիկ...
Դուք ինչո՞ւ համար ինձ այստեղ բերիք.
265 Ես ի՞նչ եմ արել, չէ՞ ես էլ եմ մարդ,
Նրանցից մեկը, որ այնքան ազատ
Ապրում են իրանց ցանկություններով,
Որ աղոթում են ուրախ սրտերով...
Ինչո՞ւ համար է իմ աղոթքն այստեղ,
270 Ո՞ր մեղավորին կըտանես եղեմ...

Ինչո՞ւ համար եմ չարչարվում անմեղ,
Եվ եթե այսպես ես այնտեղ մեռնեմ,
Ձեզ կամ Աստրծուն ի՞նչ շահ իմ մահից...
Ուզում եմ ապրել. հայ՛ր. կյանք տվեք ինձ...

Վանահայրը

275 Կյանք տալը Նրա ձեռքին է, որդի,
Մարդս ի՞նչ կաներ, որ շատ էլ ուզեր,
Բայց ասա՛, տեսնենք իղձը քո սրտի —
Ի՞նչ ես կամենում:

Աբեղան

Մի աղչկա սեր...

Վանահայրը

280 Պապանձվիր, ո՛վ լիրք, աչքիցս հեռացիր,
Մի՛ ապականիր և մեր աղոթքը,
Շուտո՞ւյ, հեռացիր, կամ գետինն անցիր,
Ձըպղծի տաճարի սյամբ քո ոտքը:
Քո սրտին արդեն տիրել է չարը,
285 Հեռացիր, Աստծո բարկությունը տար,
Որ չըկործանե և այս տաճարը
Քեզ հասանելի պատուհասն արդար:
Կամ ապաշխարիր պահքով, աղոթքով,
Հեռու հալածիր դիվական կիրքը,
290 էլ այդպիսի բան չանցնի քո մտքով...
Շո՛ւտ, առանձնացիր, կարդա սուրբ գիրքը:

Աբեղան

- Չէ, էլ չեմ կարող. հերիք էր ինչ որ
Առանձնության մեջ տանջվեցի լուսծ,
էլ չի բռնանալ այս տենչատուր,
295 Սուրբ սիրո վրա քու սիրտը մեռած:
Արդ ես համարձակ խոստովանում եմ
Քո և աշխարքի առջև իմ սերը,
Եվ բոլոր հոգով արհամարհում եմ
Անցած դարերի խավար ծեսերը:
- 300 Դու էլ ես ապրել նախնյաց օրենքով,—
Ապրել ես միայնակ, մարդոց անօգուտ,
Այլև անկանոն, ցավալի կյանքով,
Մեղքեր ես միմիայն վաստակել հոգուդ:
Դու էլ, հնազանդ քո նախնյաց կարգին,
305 Ուխտեցիր տանել կյանքը վանական,
Բայց հաղթեց խավար բնության կամքին
Միշտ ամենազոր օրենքը բնության...
Չէ, չեմ ճանաչում, ես չեմ դավանում
Այնպիսի Աստված, օրենք անիրավ,
310 Որ անարգում է սերն ամուսնական.
Օրհնիր, ծերունի, և մնաս բարյավ:
Սիրավառ սրտի համարձակ լեզվով
Ծերունու դիմաց խոսաց աբեղան,
Որ, բարկությունից սաստիկ դողալով,
315 Աստծո անունով նզովեց նրան:
Եվ մեծ դարպասը լուռ մենաստանի
Ծանրը ճոնչաց ու լայն բացվեցավ,
Վանքից մի հոգի հեռու ավանի
Ճանապարհն ընկավ. օրը լուսացավ...